

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра загальної і соціальної психології та соціології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 2 від 14.10. 2018 р.

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

Соціологія поколінь

Підготовки «Бакалавр»

Спеціальності 054 Соціологія

освітньої програми Соціальний аналіз. Консалтинг. Управління.

Луцьк – 2018

Програма навчальної дисципліни «Бакалавр», галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності Соціологія, за освітньою програмою Соціальний аналіз. Консалтинг. Управління.

Розробник: Любчук В.В., старший викладач кафедри загальної і соціальної психології та соціології, кандидат соціологічних наук

Рецензент: Кузьмук О.М., доцент, кандидат соціологічних наук

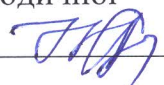
Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри загальної і соціальної психології та соціології

протокол № 3 від 19.03. 2018 р.

Завідувач кафедри: (Лазорко О.В.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету психології та соціології

протокол № 2 від 19.09. 2018р.

Голова науково-методичної комісії факультету (Іванашко О.Є.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

© Любчук В.В., 2018 р.

Характеристика навчальної дисципліни подається згідно з навчальним планом спеціальності і представляється у вигляді таблиці 1.

Таблиця 1 (денна форма навчання)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	05- Соціальні та поведінкові науки, 054 – Соціологія, освітня програма – Соціальний аналіз. Консалтинг. Управління. Бакалавр	Нормативна/Вибіркова
Кількість годин/кредитів 180/6		Рік навчання 1
		Семестр 1
ІНДЗ: є		Лекції 36
		Практичні (семінарські) 54
		Лабораторні - Індивідуальні -
		Самостійна робота 79 год.
Консультації 11 год.		
Форма контролю: екзамен		

Таблиця 2 (заочна форма навчання)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	05- Соціальні та поведінкові науки, 054 – Соціологія, освітня програма – Соціальний аналіз. Консалтинг. Управління. Бакалавр	Нормативна/Вибіркова
Кількість годин/кредитів 180/6		Рік навчання 1
		Семестр 1
ІНДЗ: є		Лекції 12
		Практичні (семінарські) 14
		Лабораторні - Індивідуальні -
		Самостійна робота 132 год.
Консультації 22 год.		
Форма контролю: екзамен		

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ:

Даний курс знайомить студентів із основними категоріями соціології поколінь, її теоріями та концепціями, дає уявлення про методи дослідження поколінь та міжпоколінної взаємодії та показує зв'язок соціології поколінь із суміжними дисциплінами, таким як, демографія, психологія, конфліктологія тощо. У програмі представлено тематичний план лекційних та семінарських занять, теми ІНДЗ список обов'язкової та додаткової літератури, перелік питань для підготовки до екзамену, а також порядок нарахування балів за шкалою ECTS та національною шкалою.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях:

- оволодіють знаннями щодо основних категорій соціології поколінь;
- ознайомляться із основними етапами становлення та розвитку соціології поколінь;
- отримають необхідні знання про основні методи збору соціологічної інформації у дослідженні поколінь;
- набудуть навичок застосування якісних методів дослідження соціально-демографічних та соціально-психологічних проблем поколінь.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна складається із 2-х змістових модулів.

Таблиця 3(денна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Соціологія поколінь як спеціальна соціологічна теорія						
Тема 1. Об'єкт та предмет, основні категорії соціології поколінь		4	4	-	5	2
Тема 2. Соціологічні підходи до дослідження поколінь		4	4	-	10	2
Тема 3. Міжпоколінний конфлікт: поняття, структура, значення для розвитку суспільства.		4	4	-	5	2
Тема 4. Соціологічні методи дослідження та аналізу покоління		4	4		10	6
Разом за модулем 1		16	16	-	30	12
Змістовий модуль 2. Соціально-демографічні процеси як чинники формування покоління						
Тема 5. Народжуваність та репродуктивна поведінка		4	8	-	10	2

Тема 6. Батьківство як соціокультурний феномен		4	6	-	9	2
Тема 7. Смертність та тривалість життя		4	8	-	10	2
Тема 8. Шлюб та сім'я в сучасному суспільстві		4	8	-	10	2
Тема 9. Міграції населення як чинник формування покоління		4	8	-	10	2
Разом за модулем 2		20	38	-	49	12
Всього годин:	180	36	54	-	79	109

Таблиця 4(заочна форма навчання)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Лабор.	Сам. роб.	Конс.
Змістовий модуль 1. Соціологія поколінь як спеціальна соціологічна теорія						
Тема 1. Об'єкт та предмет, основні категорії соціології поколінь		2	2	-	10	-
Тема 2. Соціологічні підходи до дослідження поколінь		2	-	-	20	2
Тема 3. Міжпоколінний конфлікт: поняття, структура, значення для розвитку суспільства.		-	2	-	10	-
Тема 4. Соціологічні методи дослідження та аналізу покоління		2	2		30	2
Разом за модулем 1		6	6	-	70	4
Змістовий модуль 2. Соціально-демографічні процеси як чинники формування покоління						
Тема 5. Народжуваність та репродуктивна поведінка		2	2	-	20	2
Тема 6. Батьківство як соціокультурний феномен		-	2	-	10	1
Тема 7. Смертність та тривалість життя		2	2	-	10	2
Тема 8. Шлюб та сім'я в сучасному суспільстві		2	-	-	10	1
Тема 9. Міграції населення як чинник формування покоління		-	2	-	12	1
Разом за модулем 2		6	8	-	62	7
Всього годин:	180	12	14	-	132	22

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1. Створити глосарій основних термінів із соціології повсякденності та соціальної антропології.

2. Проаналізувати та типологізувати публікації у журналах «Демографія та соціальна економіка», «Соціологія:теорія, методи, маркетинг» за тематичним спрямуванням.

3. Підготувати есе на задану тему, обсягом до 5 сторінок.

Теми есе:

1. Покоління X Y Z особливості формування.

2. Автобіографія як презентація належності до покоління.

3. Форми та види дозвілля покоління X Y Z.

4. Міждисциплінарні зв'язки «Соціології поколінь».

5. Соціологічні методи дослідження покоління.

6. Соціально-психологічні характеристики покоління Y.

7. Покоління в інтерпретації Манхейма К.

8. Покоління у соціологічній спадщині Кона І.

9. Особливості процесу соціалізації крізь призму між поколінного аналізу.

10. Демографічні процеси як чинники формування покоління.

11. Визначення поняття «покоління» в соціології, філософії, історії, педагогіці, економічній теорії.

12. Старше покоління: вікові межі та шляхи передачі життєвого досвіду.

4. Обрати фото дітей на дозвіллі різних поколінь та проаналізувати їх.

5. Охарактеризувати обрані біографії відомих людей різних поколінь.

6. ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ) – у формі соціологічного дослідження із застосуванням якісних методів. Максимальна кількість балів – 10.

Теми ІНДЗ:

1. Нарративне інтерв'ю із представниками різних поколінь.

2. Фокус-групи із студентською молоддю як метод дослідження її соціалізації та між поколінною комунікацією.

3. Case-study як метод вивчення життєвих ситуацій покоління Y.

4. Автобіографічне інтерв'ю із представниками старшого покоління.

5. Лейтмотивне інтерв'ю зі студентами щодо вибору професії.

6. Розповідне інтерв'ю із старшим поколінням щодо особливих подій в їхньому житті.

7. Глибинне інтерв'ю із молоддю щодо ціннісних пріоритетів у їхньому житті.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Дисципліна складається з двох змістових модулів та її вивчення передбачає виконання ІНДЗ (табл. 4). У цьому випадку підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

1. поточне оцінювання з відповідних тем (максимум 40 балів);

2. модульні контрольні роботи (максимум 60 балів).

Таблиця 5

Поточний контроль (мах = 40 балів)									Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів	
Модуль 1					Модуль 2				Модуль 3			
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					ІНДЗ	МКР 1		МКР 2
T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	10	30	30	100
3	3	3	3	3	3	4	4	4				

Шкала оцінювання

Таблиця 6

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Аксьонова С.Ю. Підліткове материнство: демографічний аспект проблеми / Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України. – К., 2016. – 184 с.
2. Безрукова О.Н. Модели родительства и родительский потенциал: межпоколенный анализ / О.Н. Безрукова // Социс. – 2014. - № 9. – С. 96
3. Безрукова О.Н. Ценности родительства: структура, типы, ресурсы /О.Н. Безрукова // Социс. – 2016. - № 3. – С. 118-127
4. Бойко В.А. Феномен покоління: особливості соціологічної концептуалізації / В.А. Бойко // Грані. – 2014. - №12 (116). – С. 158-162
5. Бурдые П. Практический смысл [Текст]: Пер. с фр. / П. Бурдые. – СПб.: Алетейя, 2001. – 362 с.

6. Варшавская Е. Я. Российская NEET-молодежь: характеристики и типология / Е. Я. Варшавская // Социологические исследования. - 2016. - № 9. – С. 31-39
7. Водолажская Т.В. Поколения как субъекты социокультурного пространства: постановка проблемы и возможности исследования [Текст] / Т.В. Водолажская, Н.Л. Кацук // Социологическое знание и социальные процессы в современном белорусском обществе: 5-ая межинститутская научно-практическая конф. молодых ученых, 24 июня 2005 г., Минск, Белоруссия: материалы конференции. – Мн.: Ин-т социологии НАН Беларуси, 2005. – С. 30-42.
8. Воронцова Ю.А. Теоретическая основа теории поколений. / Ю.А. Воронцова // Ученые записки Орловского государственного университета. Педагогические науки. - 2016 г. - №3 (72). – С.268-273
9. Глотов М.Б. Поколение как категория социологии [Текст] / М.Б. Глотов // Социол. исслед. – 2004. – № 10. – С. 42-48.
10. Дубин Б. Поколение: смысл и границы понятия [Текст] / Б. Дубин // Отцы и дети: Поколенческий анализ современной России / Сост. Ю. Левада, Т. Шанин. – М.: НЛЮ, 2005. – С. 61-79.
11. Дубин Б. Поколение: социологические границы понятия / Б. Дубин // Мониторинг общественного мнения. – 2002. - №2 (58).
12. Дыльнов Г. В. Поколенческая организация современного российского общества (специфика современных межпоколенческих отношений): Коллективная монография Г. В. Дыльнов, Н. В. Шахматова под ред. Г. В. Дыльнова и Н. В. Шахматовой. – Саратов : Изд-во «Научная книга», 2003. – 321 с.
13. Зенкин С.Н. «Поколение»: опыт деконструкции понятия [Текст] / С.Н. Зенкин; отв. ред. Н.А. Хренов // Поколение в социокультурном контексте XX в. – М.: Наука, 2005. – С. 130-136.
14. Исаева М. А. Поколение М. А. Исаева Знание. Понимание. Умение. – 2011. – № 1. – С. 265–268.
15. Кондакова Н.А. Младшее поколение как социально-демографическая категория / Н.А. Кондакова // Вопросы территориального развития. – 2015. – Вып. 7(27). – С. 1-9
16. Куприянов Б.В. Детские досуговые занятия двух поколений россиян (по результатам социологических исследований) / Б.В. Куприянов // Социс. – 2015. - № 11. – С. 156-160
17. Курило І.О. Народження других та третіх дітей в Україні: реальні та умовні покоління жінок / І.О. Курило // Демографія та соціальна економіка,. – 2018. - № 2(33). – С. 38-52
18. Лібанова Е.М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки / Е.М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. - 2018.- № 2(33). – С. 11-26
19. Лисовский В. Т. Диалектика преемственности поколений / В. Т. Лисовский Социология молодежи : [учебник] / Отв. ред. В. Т. Лисовский. – СПб., 1996. – 361 с.
20. Мангейм К. Проблема поколений / К.Мангейм // Новое литературное обозрение. – 1998. – № 30. – С. 7-47.
21. Миронова А.А. Родственная межпоколенная солидарность в России / А.А. Миронова // Социс. – 2014. - № 10. С. 136-142
22. Населення України: демографічні складові людського розвитку / за ред. О.М. Гладуна. – Умань : Видавець «Сочінський», 2015. – 180 с.

23. Нора П. Поколение как место памяти Нора П. ; Пер. Г. Дашевского Новое литературное обозрение. – 1998. – № 30. – С. 48–72.
24. Ожиганова Е. М., Теория поколений Н. Хоува и И В. Штрауса. Возможности практического применения / Е.М. Ожиганова // Бизнес-образование в экономике знаний. - 2015. - №1. – С. 94-97
25. Онищенко А.С. Покоління як соціологічна категорія / А. С. Онищенко // Наукові праці Чорноморського державного університету імені П. Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Сер. Соціологія. – 2014. – Т. 234, Вип. 222. – С. 60-63
26. Ортега-и-Гассет Х. Тема нашего времени // Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? / Пер. с исп. М.: Наука, 1991. С. 3–50.
27. Ортега-и-Гассет Х. Избранные труды / Пер. с исп.; Сост., предисл. И общ. ред. А.М. Руткевича. 2-е изд. М.: Изд-во «Весь Мир», 2000.
28. Отцы и дети: поколенческий анализ современной России : Сборник научных трудов под ред. : Ю. А. Левады, Т. Шанина ; Моск. высш. шк. соц. и экон. наук. – М. : Новое лит. обозрение, 2005. – 326 с.
29. Процеси соціальної мобільності в сучасному українському суспільстві : кол. моногр. / [Балакірева О.М., Середа Ю.В., Дмитрук Д.А. та ін.] ; за ред. канд. соціол. наук О.М.Балакіревої ; НАН України, ДУ "Ін-т екон. та прогнозув. НАН України". – К., 2014. – 288 с.
30. Пушина Л.Ю. Габитус как атрибут поколенческой общности [Текст] / Л.Ю. Пушина // Известия вузов. Сер. «Гуманитарные науки». – 2012. – № 3 (2). – С. 156-161.
31. Пушина, Л. Ю. Поколение как социокультурная общность Л. Ю. Пушина Вестник Нижегородского университета им. Н. И. Лобачевского. Серия Социальные науки. – Н. Новгород : Изд-во ННГУ им. Н. И. Лобачевского. – 2011. – № 3 (23). – С. 28–35.
32. Радаев В.В. Миллениалы на фоне предшествующих поколений: Эмпирический анализ / В.В. Радаев // Социс. – 2018. - №3. – С. 15-33
33. Рогозин Д.М. Биографический метод: обзор литературы / Д.М. Рогозин // Социс. – 2015. - № 10. – С. 120-129
34. Савельев Ю.Б. Когортный анализ и проблема разграничения компонентов социальных изменений: метод линейной декомпозиции тренда / Ю.Б. Савельев // Социс. – 2015. - № 10. – С. 130-135
35. Семенова В.В. Современные концепции и эмпирические подходы к понятию поколения в социологии [Текст] / В.В. Семенова // Отцы и дети: Поколенческий анализ современной России / Сост. Ю. Левада, Т. Шанин. – М.: НЛО, 2005. – С. 80-107.
36. Сокурская Л.Г. Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода. – Харьков: Харьковский национальный университет им. В.Н. Каразина, 2006. – 576 с.
37. Танчин И. З. Соціологія: [навч. посіб.] / [Електронний ресурс] І. З. Танчин. – 3-те вид., переробл. і доповн. – К. : Знання, 2008. – Режим доступу : http://info-library.com/content/6152_Molod_y_sociologichnomu_konteksti.html.
38. Троцук И.Ф. «Умолчания» поколенческого анализа: объективное и субъективное значение возраста / И.Ф. Троцук // Вестник РУДН, серия Социология. - 2015, том 15, № 2. – С. 19-35
39. Тоффлер Э. Шок будущего: Пер. с англ. / Э. Тоффлер. — М.: ООО «Издательство АСТ», 2002. —557с.

40. Українське покоління Z: цінності та орієнтири (результати загальнонаціонального опитування) – К., 2017. – 140 с.
41. Федоров П.М. О сравнимости результатов кросскультурных исследований (на примере измерения установок в отношении мигрантов) / П.М. Федоров // Социс. – 2015. - №1. – с.73-78
42. Хайдеггер М. Бытие и время [Электронный ресурс] / М.Хайдеггер. – Режим доступа: <http://www.lib.ru/HEIDEGGER/bytie.txt>
43. Шалыгина Н. В. Игреки и центениалы: новая ментальность российской молодежи / Н.В. Шалыгина // Власть.- 2017. - №1. – С. 164-167
44. Шевченко И.О. Ситуация после развода: отцы и дети / И.О. Шевченко // Социс. – 2015. - №3. – С. 70-77
45. Элиас Н. Общество индивидов : Пер. с нем. / Н. Элиас. – М.: Праксис, 2001. – 336 с.

Додаткова:

1. Strauss, W., Howe, N. The Fourth Turning: An American Prophecy – What the Cycles of History Tell Us About America’s Next Rendezvous with Destiny [Електронний ресурс] / Strauss, W., Howe, N. – N. Y. : Broadway Books, 1997. – Режим доступу : <http://pix.cs.olemiss.edu/econ/fourthTurning.pdf>.
2. Шликова В.О., Леванда О.М. Доходи, умови харчування й тривалість життя населення: порівняльний аналіз України та країн ЄС / В.О. Шликова, О.М. Леванда // Демографія та соціальна економіка. - 2018 .-№ 1(32). – С.140-152
3. Демографія та соціальна економіка [Електронний ресурс.]. – Режим доступу : <http://dse.org.ua/archive/29.html>

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Об’єкт та предмет соціології поколінь.
2. Основні категорії соціології поколінь.
3. Міждисциплінарні зв’язки соціології поколінь.
4. Концепція поколінь у працях Віко Дж.
5. Концепція поколінь Манхейма К.
8. Концепція поколінь Ортеги-І-Гассета Х.
9. Критерії дослідження поколінь (Беккер Х.).
10. Теорія поколінь Хоува Н. та Штрауса В.
11. Характеристика класифікації поколінь у теорії поколінь Хоува Н. та Штрауса В.
12. Покоління X: аналіз цінностей.
13. Основні характеристики покоління Y.
14. Покоління Z: основні проблеми.
15. Поняття конфлікту. Етапи розгортання конфлікту.
16. Види конфліктів.
17. Поняття між поколінного конфлікту.
18. Конфлікт між батьком і сином (Едіпів комплекс) та конфлікт матері і дочки (комплекс Електри) як основа між поколінного конфлікту.

19. Міжпоколінні відмінності: поняття «великого розриву» та «відсутності нового».
20. Причини між поколінних конфліктів.
21. Форми прояву між поколінних конфліктів.
22. Типи конфліктів поколінь.
25. Народжуваність як соціально-демографічний процес.
26. Соціалізація як чинник формування покоління.
27. Смертність як соціально-демографічний процес.
28. Поняття міграції населення. Види міграцій.
29. Поняття шлюбу. Види шлюбів.
30. Поняття сім'я. Типи сімей.
31. Демографічне старіння та його економічні, психологічні, соціальні, політичні та інші наслідки.
32. Сім'я як соціальний інститут: характеристика, ознаки, функції.
33. Тенденції рівня народжуваності в світі, Україні, регіонах країни.
34. Тенденції та фактори рівня смертності та середньої тривалості життя в світі, Україні.
35. Молодіжна трудова міграція.
36. Соціологічні методи дослідження покоління.